

TRAO ĐỔI MỘT VÀI THÔNG TIN VỀ PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC REGGIO EMILIA

○ TS. NGUYỄN THỊ BÍCH THÙY*

Giao dục mầm non là cấp học đầu tiên của hệ thống giáo dục quốc dân, đặt nền móng ban đầu cho sự phát triển thể chất, trí tuệ, tình cảm, thẩm mỹ cho những cấp học tiếp theo. Bởi vậy, muốn giáo dục và phát triển toàn diện, khai thác tối đa tiềm năng của trẻ, cần quan tâm đúng mức đến việc đầu tư phát triển giáo dục trẻ mầm non. Chăm sóc trẻ mầm non không đơn thuần là chăm sóc, cho trẻ ăn uống mà cần rất nhiều kỹ năng về y tế, tâm lý, giáo dục... Nếu biết vận dụng các phương pháp giáo dục tối ưu, sẽ phát triển tối đa các kỹ năng về mặt ngôn ngữ, cảm xúc, giao tiếp, trí tuệ cũng như hình thành thái độ tích cực, năng động, sáng tạo của trẻ; được phát triển tốt ở giai đoạn này sẽ rất thuận lợi cho sự phát triển về sau. Hiểu được ý nghĩa, mục tiêu quan trọng của cấp học này, trong những năm qua, chương trình giáo dục mầm non đã có nhiều đổi mới về nội dung, phương pháp, quá trình giáo dục... Nhiều phương pháp mới đã được khai thác, triển khai có hiệu quả, phù hợp với sự phát triển của trẻ cũng như xu hướng phát triển chung của thế giới hiện đại.

Trong bài viết này, chúng tôi cũng xin giới thiệu một phương pháp tiếp cận mới, đang nhận được sự quan tâm, ủng hộ và triển khai ở các trường mầm non của nhiều nước trên thế giới, đó là phương pháp Reggio Emilia.

1. Cơ sở lý luận của phương pháp Reggio Emilia

1) *Khái quát về phương pháp tiếp cận Reggio Emilia.* Phương pháp này được tiến hành thử nghiệm lần đầu tiên (vào năm 1963) tại Trường Mầm non dân lập Reggio Emilia thuộc khu vực Emilia Romagna (phía Bắc Italia) cho trẻ mẫu giáo từ 3-6 tuổi. Đây là một phương pháp giáo dục có đặc thù riêng, từ cơ sở lý luận triết học tiến bộ đến phương pháp, hình thức giảng dạy, cách xây dựng và bài trí môi trường giáo dục. Đặc biệt, phương pháp này nhấn mạnh mối quan hệ tương tác, hỗ trợ, liên kết chặt chẽ giữa ba nhân

tố là GV, trẻ em và bố mẹ trẻ trong một môi trường văn hóa - xã hội.

Phương pháp giáo dục Reggio Emilia xem trẻ em là trung tâm của quá trình giáo dục. Mọi hoạt động cũng như nội dung, hình thức giáo dục được xây dựng và tiến hành dựa trên nhu cầu, hứng thú và khả năng của trẻ. Trẻ được tham gia một cách tự nguyện, tự giác, tích cực, chủ động và sáng tạo vào tất cả các hoạt động tìm kiếm, phát hiện thông tin, kiến thức về sự vật hiện tượng trong thế giới tự nhiên, qua đó, trẻ phát triển và sáng tạo ra chính bản thân mình.

2) *Mục đích.* Phương pháp này khuyến khích trẻ tự do thể hiện tối đa những năng lực của bản thân. Đồng thời, mỗi cá nhân sẽ là một thành viên tích cực của nhóm, có nhiều đóng góp quan trọng, góp phần mang lại hiệu quả học tập cho cả nhóm. Từ đó hình thành và phát triển toàn diện cả về năng lực biểu hiện, khả năng giao tiếp, ứng xử, nhận thức, trí tưởng tượng sáng tạo, óc thẩm mỹ, tình cảm, đạo đức... Tóm lại, phương pháp này mang lại sự phát triển toàn diện cả về trí tuệ và nhân cách, phù hợp với những yêu cầu và đòi hỏi của xã hội hiện đại.

3) *Cơ sở lý luận triết học* dựa trên những quan điểm triết học tiến bộ như: Tư tưởng giáo dục tiến bộ của Dewey, chủ nghĩa cấu thành nhận thức của Piaget, chủ nghĩa cấu thành mang tính văn hóa - xã hội của Vygotsky, lý luận phát triển trí tuệ và các biểu tượng của Gardner.

Tính nhân văn của phương pháp này xuất phát từ hứng thú, nhu cầu, nguyện vọng, năng khiếu, tính tự nguyện, tự giác của trẻ. GV là người giúp đỡ, hỗ trợ, tôn trọng những nhu cầu, mong muốn của trẻ, đồng thời, giúp trẻ duy trì hứng thú trong suốt quá trình học tập. Các quan điểm giáo dục tiến bộ này đều cho rằng, muốn hình thành và phát triển nhận thức, trước hết phải tạo ra môi trường, cơ hội cho trẻ được tiếp cận và thâm nhập vào thực tiễn. Mặt khác, thông qua sự tác động

* Trưởng Cao đẳng sư phạm TW Nha Trang

tương hỗ tích cực giữa trẻ với trẻ, giữa trẻ với cô giáo, giữa trẻ với đồ vật sẽ giúp trẻ lĩnh hội tri thức, thông tin xác thực, qua đó, mở rộng nhận thức về cuộc sống xung quanh.

2. Tổ chức các hoạt động giáo dục theo quan điểm của phương pháp Reggio Emilia

Quá trình tổ chức các hoạt động giáo dục theo phương pháp Reggio Emilia được triển khai theo chu kì biểu tượng hóa, gồm các bước sau:

1) *Trao đổi và đề xuất ý kiến*: Trẻ em tập hợp thành nhóm cùng nhau trò chuyện, trao đổi để lựa chọn ra một chủ đề hoạt động. Sau khi đã thống nhất về chủ đề lựa chọn, trẻ được tự do thể hiện bằng lời nói hoặc hành động những suy nghĩ, cảm nhận của bản thân về chủ đề đó; nhờ vậy, trẻ sẽ hiểu biết sâu hơn về những điểm đặc trưng của chủ đề.

Điều quan trọng nhất của phương pháp này là khuyến khích các em cùng nhau trò chuyện, trao đổi ý kiến, chia sẻ kinh nghiệm... Để giúp trẻ lựa chọn chủ đề thích hợp, GV phải nỗ lực tham gia như một thành viên trong nhóm trẻ, cùng trẻ khám phá, học tập, tìm kiếm; mặt khác, GV phải ghi chép toàn bộ nội dung cuộc trò chuyện, thảo luận của trẻ; đánh giá và nhận biết được trẻ có hứng thú ở mức độ nào, trẻ đã có những kiến thức cũng như những hiểu biết gì về chủ đề... Từ đó, chuẩn bị và tạo môi trường học tập thuận lợi nhằm kích thích trí tò mò, ham hiểu biết một cách tự nhiên của trẻ.

2) *Biểu hiện*: Ở bước này, trong khi hồi tưởng lại những điều đã thảo luận ở *bước 1*, trẻ sẽ thể hiện sự hiểu biết và nhận thức của mình qua việc vẽ tranh về chủ đề. Trẻ nhận biết được những điểm khác biệt mới mẻ được phát hiện trong tranh vẽ với những ý kiến thảo luận trước đó. Trong trường hợp này, những nhận xét, đánh giá đúng đắn của GV chính là động lực kích thích trẻ giải quyết vấn đề được dễ dàng và nhanh chóng. Điều này cũng giúp GV nắm bắt được suy nghĩ cũng như mức độ hiểu biết của trẻ về đối tượng. Từ đó có kế hoạch cụ thể cho các bước triển khai tiếp theo.

3) *Mô phỏng bất chú*: Đây là cơ hội để trẻ lĩnh hội tri thức một cách tự nhiên thông qua quá trình kiểm chứng một cách xác thực về đối tượng. Các thành viên trong nhóm có thể cảm nhận được niềm vui khi cùng nhau tham gia hoạt động và học tập, được theo dõi quá trình biến đổi của sự vật một cách say mê, đầy hứng thú.

4) *Sử dụng các phương tiện truyền thông*: Trên cơ sở những nội dung đã được triển khai ở *bước 3*, GV có thể sử dụng các phương tiện truyền

thông để cung cấp thêm thông tin cho trẻ như cho trẻ xem tranh ảnh, băng đĩa, internet... Sau đó, GV gợi ý, khuyến khích trẻ biểu hiện lại bằng các phương pháp khác nhau, giúp trẻ nâng cao nhận thức về đối tượng.

5) *Học tập tiếp thu kinh nghiệm*: Là quá trình chuyển hóa vào bên trong (trí não) những kinh nghiệm đã đúc rút từ thực tế để nhận thức một cách tổng quát tất cả các đặc trưng, tính chất về đối tượng của chủ đề.

6) *Biểu hiện lại*: Sau khi trẻ lĩnh hội những kinh nghiệm thực tế, cho trẻ thử biểu hiện lại nhận thức của mình thông qua việc vẽ tranh về chủ đề. Trong khi biểu hiện lại nhận thức của bản thân, trẻ sẽ cùng nhau trò chuyện, thảo luận, trao đổi ý kiến về những khám phá, phát hiện mới của bản thân, sửa chữa những thông tin chưa đúng mà bản thân đã nhận biết trước đó.

7) *Mở rộng nhận thức*: Ở bước này, GV có thể sử dụng nhiều hình thức khác nhau để giúp trẻ tiếp tục tìm kiếm, khám phá, mở rộng sự hiểu biết của bản thân như: GV trực tiếp trò chuyện, trao đổi với trẻ, cung cấp thêm cho trẻ những biểu tượng về đối tượng thông qua kinh nghiệm của bản thân, cho trẻ đi tham quan, dã ngoại hoặc xem băng hình, tranh, ảnh, internet... mà trẻ có thể quan sát được một cách trực tiếp; đồng thời, khuyến khích trẻ nói lên suy nghĩ, ý kiến của bản thân để cùng trao đổi và chia sẻ với bạn bè.

8) *Đào sâu kiến thức*: Cho trẻ vẽ tranh để thể hiện những suy nghĩ và nhận thức của mình. Sau đó cho trẻ thảo luận nhóm, cùng nhau bày tỏ, chia sẻ ý kiến và biểu hiện những nhận thức của bản thân. Thảo luận với nhóm bạn bè sẽ giúp trẻ sửa chữa và nhận thức đúng đắn lại những thông tin sai lệch.

9) *Tiếp nhận vào trong những kiến thức tổng thể về chủ đề*: Trên cơ sở vốn biểu tượng và những nội dung kiến thức trẻ đã thu nhận được (thông qua rất nhiều các hoạt động đã tiến hành ở trên), đây là bước tổng quát để trẻ ghi nhớ và khắc sâu vào trong trí óc những kiến thức đúng đắn và tổng thể về đối tượng; biết vận dụng vốn kiến thức và kinh nghiệm đó vào trong cuộc sống, sinh hoạt hằng ngày một cách linh hoạt, sáng tạo. Bởi vậy, GV phải khích lệ, động viên trẻ để trẻ tiếp tục mở rộng và đào sâu tri thức vào những sự vật hiện tượng khác trong cuộc sống sinh hoạt hằng ngày của trẻ.

3. Vai trò của GV và trẻ em trong quá trình triển khai các hoạt động học tập theo quan điểm giáo dục của Reggio Emilia

1) *Vai trò của người học (trẻ em)*. Ở phương

pháp giáo dục Reggio Emilia, trẻ em là trung tâm, chủ thể của quá trình tổ chức các hoạt động giáo dục. Chúng học tập, vui chơi, phát triển một cách năng động và tích cực. Thông qua các hoạt động được tổ chức dựa trên nhu cầu, hứng thú, khả năng của trẻ, các em học tập, nhận biết thế giới xung quanh, hình thành và phát triển tri thức một cách đầy đủ, chính xác. Đồng thời, giúp trẻ phát huy tối đa tiềm năng của bản thân trên cơ sở GV mang đến những cơ hội trong một môi trường giáo dục thuận lợi và phù hợp cho trẻ thể hiện.

2) *Vai trò của GV.* Phương pháp giáo dục Reggio Emilia đặc biệt nhấn mạnh tầm quan trọng của GV - người định hướng, dẫn dắt quá trình hoạt động học tập của trẻ một cách linh hoạt, mềm dẻo. Ở phương pháp này, GV tham gia tích cực vào các hoạt động của trẻ với tư cách như là một thành viên của nhóm; dựa trên những hiểu biết về trẻ (thông qua quan sát, theo dõi các hoạt động của trẻ và ghi chép tỉ mỉ, cụ thể về nội dung các cuộc thảo luận, trò chuyện trao đổi của trẻ) GV có thể đưa ra ý kiến, nhận xét để cùng trẻ thảo luận, chia sẻ những kinh nghiệm, hiểu biết của bản thân về đối tượng; đồng thời, biết cách tổ chức các hoạt động, tạo môi trường kích thích trẻ học tập một cách tích cực (ví dụ: dẫn dắt trẻ đến những tình huống có vấn đề để trẻ phải suy nghĩ và tìm ra cách giải quyết bằng nhiều phương pháp khác nhau), qua đó, không chỉ giúp cho trẻ phát triển nhận thức, mở rộng tư duy mà còn giúp GV phát triển và nâng cao chuyên môn của bản thân mình; mặt

khác, GV cũng cần biết cách can thiệp đúng lúc, đúng chỗ, phù hợp, biết kích lệ động viên trẻ để duy trì hứng thú của trẻ vào các hoạt động tiếp theo.

Trẻ em là tương lai của đất nước. Bởi vậy, cần đặt sự quan tâm hàng đầu vào công tác giáo dục, chăm sóc và đầu tư phát triển cho trẻ em, đặc biệt là trẻ mầm non; nhằm phát triển tối đa tiềm năng của trẻ, giúp trẻ phát triển toàn diện về thể lực, trí tuệ, tình cảm, đạo đức..., chúng ta không chỉ quan tâm tới chất lượng giáo dục, đào tạo GV mà còn phải đổi mới hoạt động, phương pháp giáo dục theo xu hướng tiến bộ, hiện đại, phù hợp với đặc điểm phát triển tâm sinh lí của trẻ em. Bên cạnh đó, cũng cần chú trọng công tác giáo dục gia đình, giúp phụ huynh hiểu được ý nghĩa và tầm quan trọng của việc giáo dục trẻ trong những năm đầu đời. □

Tài liệu tham khảo

1. Chard, C; Edwards, C. P., Gandini, L., Forman, G: **The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach to early childhood education.** Norwood, New Jersey: Ablex publishing Corporation, 1993.
2. Joanne Hendrick - Lee Oyn soop (dịch). **Reggio Emilia**, 1998.
3. Kim Jung Hee. **Reggio Emilia Approach.** Seoul, Hakchisa, 2003.
4. Kim Joung Hoo. **Reggio Emilia Approach analysis and application.** Seoul Changchisa, 1999.

Tổ chức cho học sinh...

(Tiếp theo trang 36)

trong suốt bài học và có nhiều cơ hội để tự ĐG cách học của riêng mình.

HS được sử dụng các loại công nghệ khác nhau để thực hiện nghiên cứu, trao đổi thông tin và tạo ra kiến thức; được rèn luyện thêm về các kĩ năng sống như kĩ năng giao tiếp - ứng xử, kĩ năng thuyết trình, thuyết phục, kĩ năng hồi đáp, tự chủ, làm việc theo nhóm, hoạch định mục tiêu...

Đối với GV: GV đã thực sự trở thành người tổ chức, hướng dẫn hoạt động của HS để HS tự mình tìm kiếm phát hiện tri thức; trở thành người cố vấn, người kích thích hoạt động học tập của HS và có những lúc còn đóng vai trò là người trọng tài, người trung gian hoà giải các cuộc tranh luận ở trong lớp. □

(1) Quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 5/5/2006 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT.

Tài liệu tham khảo

1. Tập đoàn Intel. **Chương trình dạy học của Intel - khoá học khởi đầu, phiên bản 2.0** (bản quyền 2007).
2. Nguyễn Thị Côi. **Các con đường và biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học lịch sử ở trường phổ thông.** NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2006
3. N.G. Đairi. **Chuẩn bị giờ học lịch sử như thế nào.** NXB Giáo dục, H 1973.
4. I.F.Khazlamov. **Phát huy tính tích cực của học sinh như thế nào?** NXB Giáo dục, H 1978.
5. Phan Ngọc Liên. **Đổi mới việc dạy học lấy học sinh làm trung tâm.** NXB Đại học quốc gia Hà Nội,
6. Phan Ngọc Liên - Trịnh Đình Tùng. **Phát huy tính tích cực của học sinh trong dạy học lịch sử ở THCS.** NXB Giáo dục, H 1998.